

Jan Satorie se narodil 1. 6. 1894 v obci Podmokly mezi Čáslaví a Golčovým Jeníkovem (často jsou mylně uváděny Podmokly). Narodil se do rodiny drobného rolníka Josefa a jeho manželky Anny, rozené Kaňkové.

V letech 1909–1913 byl studentem českého státního učitelského ústavu v Praze, kde odmaturoval. V září téhož roku nastoupil do zaměstnání jako výpomocný učitel na veřejné chlapecké škole v Praze, kde působil do konce roku 1914. Po vypuknutí první světové války byl odveden a zařazen jako jednorroční dobrovolník k c. k. zeměbraneckému pluku v Čáslavi. Po vystrojení byl odeslán do školy pro důstojníky v záloze v Nových Benátkách a po jejím absolvování se vrátil zpět ke svému pluku, s nímž odešel jako velitel čety na ruskou frontu. Zde padl do ruského zajetí.

Následně byl držen v zajateckých táborech, nejprve v Tambově a od dubna 1916 v Bobrově ve Voroněžské gubernii. Poté se přihlásil do čs. legií v Rusku a vzápětí byl odeslán do důstojnické školy v Borispolu a po jejím ukončení nastoupil službu u 8. čs. střeleckého pluku, kde poté působil až do návratu do vlasti. Zúčastnil se bojů s bolševiky, především obsazení Vladivostoku, dobytí Nikolska Ussurijského, srážek na řece Ussuri, krvavých bojů o Nižní Tagil.

Do svobodné vlasti dorazil po dlouhé cestě z Vladivostoku přes Kanadu teprve 4. 8. 1920. V letech 1933 až 1939 vykonával funkci velitele pěchotního učiliště. Po Mnichovu odešel do Francie, po bojové a ústupové anabázi divizní pěchoty do Velké Británie. Odtud na podzim roku 1944 odchází do Sovětského svazu, kde byl od ledna 1945 v hodnosti plukovníka velitelem 1. pěší brigády 1. československého armádního sboru. Na návrh košické vlády byl v dubnu 1945 ustanoven zástupcem velitele tohoto sboru, s nímž v květnu 1945 přijel do Prahy. Po válce byl přednostou Vojenské kanceláře prezidenta republiky, s tím souvisí povýšení do hodnosti armádního generála.

Do výslužby odešel v roce 1952, zpočátku žil v rodišti své manželky v Habrech v okrese Havlíčkův Brod, odkud se později přestěhoval do Čáslavi. Zde prožil více než dvě následující desetiletí svého života. Bydlel v ulici Nazaret (dříve ulice Pionýrů), naproti dnešnímu sídlu Junáka. Byl jedním z mála armádních generálů v naší republice, jediným, který žil v Čáslavi. Zemřel 6. 4. 1985 v Praze, do vysokého věku organizoval besedy, především pro mládež.

Jan Satorie „mladší“ je někdy omylem zaměňován za Jana Satorieho „staršího“. To byl ale divizní, později brigádní generál, který se narodil 13. 5. 1887 v Hostovicích u Čáslavi a zemřel 30. 4. 1949 v Ostravě. Byl po něm pojmenován 157. záchranný prapor Armády České republiky v Hlučíně. Přestože se narodili nedaleko od sebe, nebyli příbuzní.

Lidskou stránku a schopnost empatie Jana Satorieho si uvědomíme při čtení pamětního listu židovských vojáků ze dne 29. 8. 1940, zasláného prezidentovi E. Benešovi. V listu je po náboženské stránce popisována situace ve francouzském Agde. Jednalo se o nesplnění slibu židovským vojákům provádět židovské bohoslužby a slavit židovské svátky. Generál Satorie, přestože byl vyznání římskokatolického, umožnil konání pravidelných židovských bohoslužeb v čítárně. Takovéto pochopení pro náboženské potřeby českých a slovenských židovských vojáků nebylo samozřejmé.

Hodnotit poválečné působení Jana Satorieho není jednoduché. Na jedné straně váleční hrdinové, především z východního odboje byli až adorováni, na druhé většina členů západního odboje byla kriminalizována, neprávem zavírána do nejtěžších káznic, mnozí nepřežili. Tento ostudný a nezasloužený osud potkal hlavně vojáky sloužící v britském královském letectvu (RAF), kde sloužilo za druhé světové války celkem 2 402 Čechů a Slováků. Mohl Jan Satorie, který byl až do roku 1952 ve vysokých pozicích, tomu zabránit?

V tvrdém stalinském režimu těžko, vzpomeňme na zinscenovaný monstrproces s údajným „protistátním a spikleneckým centrem“ v čele s Rudolfem Slánským, kdy bylo vyneseno jedenáct trestů smrti. V souvislosti s probíhající kampaní proti sionismu a kosmopolitismu byla celá akce zaměřena výrazně antisemitsky a vzpomeňme, jak Jan Satorie umožnil bohoslužby židovským vojákům ve Francii. Z hrdiny mohl být v okamžiku zrádce národa, vždyť Rudolf Slánský byl do září 1951 generálním tajemníkem KSČ, v listopadu byl označen za spiklence a za rok popraven.

V této nelehké době se Jan Satorie snažil alespoň pomoci kamarádům legionářům, v jeho osobní korespondenci v čáslavském muzeu jsou o tom důkazy. Až tragikomicky působí dopis, v kterém ministr národní obrany Alexej Čepička žádá při odchodu do důchodu generála Satorieho o vrácení generálské uniformy, nebo o její zaplacení.

Hodnotit působení Jana Satorieho v době normalizace není také jednoznačné. Už se

pravděpodobně nedozvíme, jaký měl názor na vstup vojsk Varšavské smlouvy do Československa v srpnu 1968. Co si asi myslel o skutečnosti, že potomci našich osvoboditelů z roku 1945 k nám vstoupili v roce 1968 jako okupanti? Nevíme.

Rozhodně nepřerušil kontakty s ruskými spolubojovníky z druhé světové války, nebyl k tomu důvod. Generál Satorie byl osobním přítelem prezidenta Ludvíka Svobody, v čáslavském muzeu se zachovaly snímky z jejich setkávání. Jeho poválečné působení může vyznívat kontroverzně, možná byl normalizačním prosovětským režimem využíván k propagandistickým účelům. Není však známo, že by někomu ublížil, naopak pomáhal spolubojovníkům z druhé světové války, a dokonce legionářům z války první, to už vyžadovalo osobní odvalu.

Činy Jana Satorieho za první a druhé světové války můžeme označit za hrdinské. Díky jeho statečnosti a statečnosti tisíců dalších vojáků východního, západního a domácího odboje nemluvíme ve střední a východní Evropě dnes německy, ale česky, slovensky, polsky, rusky, ukrajinsky....

▣ **Vladimír Havlíček, foto Městské muzeum Čáslav**

Životopisné údaje jsou čerpány z knihy „Vojenské osobnosti československého odboje 1939-1945“, z archivu autora, z archivů Jiřího Prchala a Pavla Minaříka, ale především ze sbírek Městského muzea v Čáslavi. Díky laskavosti a vstřícnosti doktorky Drahomíry Novákové z čáslavského muzea tak budou zveřejněny dosud nepublikované fotografie generála Satorieho.

{phocagallery view=category|categoryid=190|limitstart=0|limitcount=0}